

Eiropas Savienības
Padome

Briselē, 2024. gada 28. februārī
(OR. en)

6835/24

SOC 121
EMPL 66
EDUC 52
ECOFIN 226

PIEZĪME

Sūtītājs:	prezidentvalsts
Saņēmējs:	Pastāvīgo pārstāvju komiteja / Padome
Temats:	Eiropas sociālo tiesību pīlāra īstenošana saistībā ar Eiropas pusgadu un turpmāko sociālo programmu – politikas debates

Pielikumā ir pievienota prezidentvalsts orientējošā piezīme par minēto tematu, lai sagatavotos Padomes (EPSCO) debatēm 2024. gada 11. martā.

Eiropas sociālo tiesību pīlāra īstenošana saistībā ar Eiropas pusgadu un turpmāko sociālo programmu

Politikas debates

2024. gada Eiropas pusgads

Padomes secinājumi par 2024. gada ilgtspējīgas izaugsmes pētījumu ¹ un vienoto nodarbinātības ziņojumu ², kas attiecīgi jāapstiprina un jāpieņem Padomei, piedāvā kopumā pozitīvu perspektīvu. Lai gan ekonomiskā aktivitāte 2023. gadā palēninājās, ES nodarbinātības līmenis sasniedza visu laiku augstāko rādītāju, savukārt bezdarbs samazinājās līdz zemākajam jebkad reģistrētajam līmenim, neraugoties uz atšķirībām starp dalībvalstīm un to iekšienē. Inflācija, kas maksimumu sasniedza 2022. gadā, samazinās.

Līdztekus vēsturiski spēcīgajiem darba tirgus rādītājiem ir vērojams pastāvīgs darbaspēka trūkums darba tirgū. Šis trūkums kavē ekonomikas izaugsmi un konkurētspēju, kā arī sociālo integrāciju un taisnīgumu, kas bija starp galvenajiem tematiem, ko apsprieda nesenajā Valdišesas samītā ³. Turklāt ne visas grupas gūst vienādu labumu no spēcīgā darba tirgus, un daudzas no tām joprojām saskaras ar strukturāliem šķēršļiem pilnīgai integrācijai darba tirgū. To vidū ir 8 miljoni jauniešu, kas nemācās, nestrādā un neapgūst arodu; šādi dati apliecina, ka ir jāturpina enerģiski īstenot pastiprināto Garantiju jauniešiem ⁴. Papildus tam arī algu pieaugums joprojām ir zemāks par augsto inflācijas līmeni, tādējādi izraisot pirkatspējas zudumu, kas nesamērīgi ietekmē mājāsaimniecības ar zemiem un vidējiem ienākumiem.

¹ Dok. 6791/24.

² Dok. 6073/24.

³ Valdišesas sociālo partneru samits – trīspusēja deklarācija par plaukstošu Eiropas sociālo dialogu.

⁴ Padomes dokuments – EMCO pārskats par Garantijas jauniešiem īstenošanu – galvenie vēstījumi, dok. 6831/24, un Padomes ieteikums, OV C 372, 4.11.2020., 1. lpp.

Nabadzības vai sociālās iekļaušanas riskam pakļauto cilvēku īpatsvars ES kopumā ir saglabājies stabils, arī pateicoties izlēmīgai politikas rīcībai dažādu krīžu gadījumos un sociālās aizsardzības sistēmu efektivitātei, neraugoties uz pastāvīgajiem izaicinājumiem to adekvātumam un ilgtspējai. Tomēr ir vajadzīgi ievērojami papildu centieni, lai reāli samazinātu nabadzību un sociālo atstumtību un līdz 2030. gadam sasniegtu mērķrādītāju. Lai gan nodarbinātības pieaugums pozitīvi ietekmē nabadzības mazināšanu, ieguvumi ir nevienmērīgi. Enerģētiskā nabadzība un mājokļu cenu pieejamība ir pastāvīgas problēmas. Viena no desmit personām ES dzīvo mājāsaimniecībā, kurā mājokļa izmaksas veido vairāk nekā 40 % no kopējiem izmantojamajiem ienākumiem. Augstās enerģijas cenas apvienojumā ar dzīves dārdzības krīzi nozīmēja, ka 2022. gadā aptuveni 9,3 % eiropiešu nespēja uzturēt mājokli pietiekami siltu salīdzinājumā ar 6,9 % 2021. gadā.

Raugoties ārpus ES līmeņa, šā gada vienotajā nodarbinātības ziņojumā ir padziļināta analīze par iespējamiem riskiem augšupējai sociālajai konverģencei, balstoties uz sociālās konverģences sistēmas⁵ elementiem. Analīzē secināts, ka dalībvalstīm, kurās 2021. gadā nodarbinātības un bezdarba rādītāji kopumā bija salīdzinoši sliktāki, 2022. gadā tie ir ievērojami uzlabojušies, un tas liecina par konverģenci šajās jomās. Tomēr pastāv potenciāli riski, kas, neraugoties uz nesenajām pozitīvajām norisēm, var apdraudēt augšupēju sociālo konverģenci attiecībā uz prasmēm un var radīt problēmas nodarbinātības jomā un palielināt nevienlīdzību, ja netiks ievērojami pastiprināti politiskie pasākumi. Visbeidzot, neraugoties uz vairākām krīzēm, sociālie rezultāti 2022. gadā kopumā kopumā bija stabili, taču tie būtu cieši jāuzrauga, ņemot vērā augsto dzīves dārdzību, un ir konstatētas dažas kritiskas situācijas tādās jomās kā sociālā aizsardzība un bērnu aprūpe.

Komisija plāno veikt otrā posma analīzi par šiem potenciālajiem riskiem vairākās dalībvalstīs. 2024. gada pusgada cikla beigās Nodarbinātības komitejai un Sociālās aizsardzības komitejai būs iespēja izvērtēt augšupējas sociālās konverģences analīzes ietekmi, pamatojoties uz sociālās konverģences sistēmas elementiem, tostarp uz komiteju darbību, un tās informēs Padomi.

⁵ Kā ietverts *EMCO* un *SPC* galvenajos vēstījumos, atsauces dok. 9481/23.

Stratēģiskā programma

Raugoties pēc 2024. gada Eiropas pusgada un arī ņemot vērā debates, kas notika nodarbinātības un sociālo lietu ministru neformālajā sanāksmē 11. un 12. janvārī Namūrā, Nodarbinātības komiteja un Sociālās aizsardzības komiteja pēc prezidentvalsts Beļģijas pieprasījuma iesniedza atzinumu par turpmākajām Savienības politikas prioritātēm attiecībā uz Eiropas sociālo tiesību pīlāru ⁶.

Prezidentvalsts Beļģija plāno šo atzinumu izmantot kā ieguldījumu augsta līmeņa konferencē par pīlāru, kas paredzēta 15. un 16. aprīlī *La Hulpe*.

Tāpat kā ministri iepriekš, komitejas uzsver būtisko nozīmi, kāda pīlāram ir kopš 2017. gada, un norāda, ka tā principu konkrētai īstenošanai arī turpmāk vajadzētu būt svarīgai Savienības un dalībvalstu prioritātei, jo tā principi joprojām ir stūrakmens, orientējoties ekonomikas un sabiedrības megatendencēs, veidojot attiecīgu rīcībpolitiku, veicinot augšupēju sociālo konvergenci Savienībā un atbalstot progresu virzībā uz ES un valstu 2030. gada mērķrādītāju sasniegšanu. Komitejas identificē galvenos izaicinājumus, kas izriet no megatendencēm – straujās digitalizācijas, klimata pārmaiņām un demogrāfiskās attīstības.

Lai gan atzinumā ir norādīts, cik svarīgi ir īstenot un pārraudzīt pēdējā laika likumdošanas un cita veida iniciatīvas, tajā arī uzsvērts, ka ir jārīkojas dažādos politikas līmeņos (tostarp, izmantojot sociālo dialogu) vairākās jomās, lai risinātu pastāvīgās problēmas, kas skar visas ES dalībvalstis un kam nepieciešama kopīga reakcija.

Viena no nepārprotami prioritārajām jomām ir prasmju politika; prasmes ir šobrīd noritošā Eiropas Prasmju gada uzmanības centrā, un tām būs liela nozīme, lai pārvarētu gan īstermiņa šķēršļus, kas saistīti ar prasmju nepietiekamību un darbaspēka trūkumu, gan nepietiekamu iekļaušanu darba tirgū. Prasmju politikai ir izšķiroša nozīme arī taisnīgas pārkārtošanās uz zaļu un digitālu ekonomiku veidošanā. Šajā kontekstā varētu aktīvāk īstenot pirmo pīlāra principu, kas ietver tiesības uz apmācību (kā uzsvērts Valdišes trīspusējā deklarācijā).

⁶ Dok. 7005/24.

No vienotā tirgus perspektīvas un ņemot vērā arī ziņojumu par vienotā tirgus nākotni, ar ko 2024. gada 21. un 22. martā paredzēts iepazīstināt Eiropadomi, papildu uzmanība ir jāpievērš darba tiesību ievērošanai, darba apstākļu uzlabošanai, taisnīgas mobilitātes pilnveidei un sociālo aspektu stiprināšanai publiskā iepirkuma noteikumos kā daļu no “vienlīdzīgiem konkurences apstākļiem”, kas ir tā pamatā.

Noderīgas varētu būt arī turpmākas pārdomas par to, kā pīlārs var turpināt atbalstīt dalībvalstis iespējamo krīžu pārvarēšanā nākotnē un nodrošināt, ka nepieciešamā pāreja uz neto nulles emisiju ekonomiku notiek taisnīgi un godīgi ⁷. Šajā sakarā un neskarot diskusijas par to, kā tika finansēts instruments *SURE*, pozitīvā pieredze saistībā ar to var dot impulsu pārdomām par pievienoto vērtību, ko sniedz tāda instrumenta konsolidācija, ar kuru dalībvalstīm sniegtu atbalstu attiecībā uz saīsināta darba laika shēmām vai līdzīgiem pasākumiem, kuru mērķis ir aizsargāt darba ņēmējus un pašnodarbinātos pārkārtošanās periodos.

Pārvaldība

10. februārī tika panākta provizoriska vienošanās par ekonomikas pārvaldības pārskatīšanu, kuras mērķis ir nodrošināt stabilas un ilgtspējīgas publiskās finanses, vienlaikus ar reformām un investīcijām veicinot ilgtspējīgu un iekļaujošu izaugsmi visās dalībvalstīs.

Jaunā satvara centrā ir jauni vidēja termiņa fiskālie strukturālie plāni. Dalībvalstis izstrādās un iesniegs plānus, kuros izklāstīti to fiskālie mērķi, prioritārās reformas un investīcijas, kā arī pasākumi, ar ko vērsīsies pret jebkādu iespējamu makroekonomisko nelīdzsvarotību fiskālās korekcijas periodā. Korekcijas periods ir laikposms, kurā, apvienojot fiskālās korekcijas, reformas un investīcijas, tiek panākts, ka dalībvalsts parāda līmenis stabili samazinās.

⁷ Sk. arī Eiropas Vides aģentūras Eiropas klimata riska novērtējumu.

Dalībvalstis, kas apņemsies īstenot reformas un investīcijas, varēs izmantot pakāpeniskāku korekcijas periodu, kas pagarināts no četriem uz septiņiem gadiem. Šajos pasākumos ir jāņem vērā konkrēti kritēriji, jo īpaši pievēršoties konkrētām valstīm adresētajiem ieteikumiem, kas dalībvalstīm sniegti Eiropas pusgada kontekstā vai orientēti uz konkrētu ES politikas prioritāšu īstenošanu. Tie ietver ieteikumus, kuru pamatā ir attiecīgi nodarbinātības pamatnostādnes (LESD 148. pants) un Eiropas sociālo tiesību pīlāra principi. Turklāt Komisija, apsekojot to īstenošanu, ieklaus Eiropas sociālo tiesību pīlāra principu un tā pamatmērķu īstenošanā panākto progresu, izmantojot sociālo rezultātu pārskatu un satvaru sociālās konverģences risku apzināšanai ⁸. Ne mazāk svarīgi ir tas, ka katrai reformai un investīcijai jābūt pietiekami detalizētai, ar lielāku intensitāti sākumposmā, ierobežotai laikā un pārbaudāmai, un tas nozīmē, ka ir jāuzlabo statistiskās spēju ietekmes izvērtēšanas metodikas, lai tās atbilstu jaunajām prasībām.

EMCO un *SPC* kopīgajā atzinumā par nākotnes programmu uzsvērtā Eiropas pusgada nozīme pīlāra principu īstenošanā, pamatojoties uz agrāko atzinumu par sociālo investīciju pievienoto vērtību un *EPSCO* padomes *filière* lomu Eiropas pusgada pārvaldībā ⁹, proti, norādot, ka “*EPSCO* padomes *filière* būtu jā saglabā koordinācijas un uzraudzības loma visos jautājumos, kas saistīti ar darba tirgu, prasmēm un sociālo politiku, tostarp saistībā ar visu Eiropas pusgada dokumentu attiecīgo saturu, saskaņā ar attiecīgajiem Līgumu noteikumiem”. Tajā arī uzsvērtā nepieciešamība saglabāt pusgada procesu daudzpusējo raksturu. Tādēļ varētu būt jāapsver veids, kā to panākt saistībā ar jauno satvaru. Turklāt atzinumā konsekventi aicināts izstrādāt kopīgas pamatnostādnes par metodikām sociālo investīciju un reformu ekonomiskās atdeves uzraudzībai un izvērtēšanai, kā arī stratēģiju administratīvo datu piekļūstamības un izmantošanas uzlabošanai un kopīgiem centieniem uzlabot sociālo rādītāju savlaicīgumu.

⁸ 7. apsvērumā tas ir izskaidrots sīkāk un tiek skaidri norādīts, ka satvars, par kuru ir runa, ir sociālās konverģences sistēma.

⁹ Dok. 15418/23.

Ņemot vērā minēto, ministri tiek aicināti politikas debatēs pievērsties šādiem jautājumiem.

1. *Kā Eiropas Savienība sociālās un nodarbinātības politikas jomā var sniegt vislielāko ieguldījumu tādu īstermiņa risku novēršanā, kas skar augšupēju sociālo konvergenci, vienlaikus atbalstot Savienības konkurētspēju?*
2. *Kādas ir galvenās prioritātes turpmākajā stratēģiskajā programmā, jo īpaši attiecībā uz nodarbinātības, prasmju un nabadzības mazināšanas pamatmērķu sasniegšanu, un kāda loma šajā sakarā varētu būt papildu iniciatīvām, ar ko veicina mūžizglītību, vienlīdzīgas darba tiesības un atbalstu saistībā ar statusa maiņu darba tirgū?*
3. *Ņemot vērā rītdienas debates, kādas priekšrocības sociālo un nodarbinātības lietu ministriem varētu dot ciešāka sadarbība ar finanšu ministriem, kurās politikas jomās un kāpēc?*
